

Hoe ook de krant in het pensioendossier de weg kwijtraakte

28 - 01 - 2025

Je kunt als krant bij ingewikkelde kwesties ook te snel je mening uitspreken. Hoofdredacteur Pieter Klok trapt in de val van een obligate uitspraak (Volkskrant, 28 januari 2025) rond een te gepolariseerde discussie. Het gaat over het pleidooi van Agnes Joseph, pensioendeskundige en Tweede kamerlid van NSC om pensioendeelnemers de gelegenheid te geven zich uit te spreken over de aanstaande pensioenhervorming: willen ze binnen het huidige pensioenstelsel blijven (min of meer gegarandeerd pensioen) of overstappen naar het nieuwe pensioenstelsel (de pensioenen gaan meer meebewegen op de golven van de economie). Het is een ultieme poging van NSC om de eigenaren van de pensioenpot in de eindfase van de besluitvorming nog een stem te geven. De WTP (Wet Toekomst Pensioenen) brengt ze een onzekere toekomst maar nergens in dit door de pensioenlobby sterk geregisseerde proces, hebben ze rechtstreeks mee kunnen praten. Pieter Klok spreekt zich in zijn krant uit tegen het pleidooi om gepensioneerd en deelnemers bij referendum alsnog iets te laten zeggen over de besteding van hun eigen geld. 'Dat Nieuw Sociaal Contract grote kritiek heeft op het nieuwe pensioenstelsel is begrijpelijk. Maar een referendum over het stelsel is contraproductief', schrijft Klok. Hieronder de rest van zijn commentaar met cursief mijn kanttekeningen.

Alleen al deze opmerking zou moeten aanzetten tot paraatheid

Vk: De partij van Pieter Omtzigt heeft besloten om een laatste poging te doen de komst van het nieuwe pensioenstelsel te blokkeren, of op zijn minst deels te blokkeren. NSC wil dat alle deelnemers van het pensioenfonds mogen stemmen of ze over willen naar het nieuwe stelsel of in het oude stelsel willen blijven. Nieuwe deelnemers gaan sowieso naar het nieuwe stelsel.

Dat NSC bezwaren heeft tegen het nieuwe stelsel is te begrijpen. Het belangrijkste bezwaar is misschien wel dat de operatie zo complex is dat het onmogelijk is om te beoordelen of gepensioneerd en toekomstig gepensioneerd erop vooruit gaan. Zo complex ook, dat je je kunt afvragen of Kamerleden precies weten waar ze uiteindelijk mee hebben ingestemd.

Deze laatste opmerking alleen al zou de Volkskrant moeten aanzetten tot een opperste staat van paraatheid. De pensioenherziening was immers nodig, zo beweerden de voorstanders, om het pensioenstelsel inzichtelijker te maken, zodat de deelnemers beter konden volgen wat er met hun geld zou gebeuren en op grond van welke parameters de pensioenen zouden stijgen of dalen. Nu het nieuwe stelsel zo ingewikkeld is geworden dat niemand het meer begrijpt, ook Kamerleden niet (aldus Klok), ook de journalisten van de Volkskrant en de hoofdredacteur niet, (voeg ik eraan toe), zou maar één conclusie voor de hand liggen: pas op de plaats in een proces dat zoveel mensen in het ongewisse stort, voor een finale bezinning.

Belofte van een hoger pensioen zou wel eens een fopspeen kunnen zijn

Vk Een aantal zaken is zeker. Ook het nieuwe stelsel kan geen geld uit de lucht toveren. De totale pot geld blijft dus gelijk, al blijft er voor gepensioneerden wel minder over omdat de overgang naar het nieuwe stelsel geld kost. Ook zeker is dat de pensioenen in het begin hoger zullen lijken, omdat de pensioenfondsen minder geld hoeven achter te houden met het oog op toekomstige risico's.

Vakbonden, werkgevers en voorstanders van de stelselwijziging hebben de pensioendeelnemers steeds als worst voorgehouden dat de pensioenen zouden stijgen. Die worst blijft in de beginfase nog wel even bungelen: argwanende pensioendeelnemers moeten nog steeds over de kritische lijn getrokken worden. Maar in dit deel van zijn commentaar neemt Klok een voorschot op het vermoeden dat die hogere pensioenen wel eens een fopspeen zouden kunnen zijn. Bovendien zal een deel van het pensioenvermogen verdampen omdat de overgang naar het nieuwe stelsel kostbaar is. Miljoenen, zo vermoeden de critici, mogelijk miljarden. Geld dat vloeit naar de vele consultants die zijn ingeschakeld om de stelselwijziging uit te voeren. Weten we hoeveel geld hiermee precies gemoeid is? Nee. Wetenschap over dat feit zou gepensioneerden boos kunnen maken, dus is er niet uitbundig gecommuniceerd wat deze operatie kost. Wel is zeker dat deze hervorming de financiële wereld voor jaren aan goedbetaalde banen helpt. Deze vaststelling zou ook bij de Volkskrant tot een frons moeten leiden, of beter nog: tot het besluit om eens uit te rekenen hoeveel pensioengeld er op deze manier verdwijnt.

Overeenkomsten met de toeslagenaffaire

Vk Ook zeker: hoe hoog de toekomstige pensioenen zijn, zal zowel in het oude als in het nieuwe stelsel vooral afhankelijk zijn van de financiële markten. Blijven de aandelen uitbundig stijgen of komt er toch weer een krach aan? Gaat de rente omhoog vanwege oplopende inflatie of gaan we naar de historisch lage niveaus die we sinds 2012 hebben gezien?

Opnieuw een grote onzekerheid. De systematiek om tot een uitkomst te komen is zo ingewikkeld, dat vrijwel niemand hem begrijpt of uit kan leggen. Weer een rode vlag die haaks staat op de belofte dat iedereen er beter van zal worden

Vk De belangrijkste vraag is of het nieuwe pensioenstelsel erin slaagt de pensioengelden eerlijker te verdelen tussen individuen en generaties dan het oude. Ook dit is moeilijk te beoordelen en hangt sterk af van je gevoel van rechtvaardigheid en eerlijkheid. Wel zeker is dat – omdat iedereen zijn eigen pensioenrekening krijgt – er meer individuele verschillen zullen zijn. Het individu komt meer centraal te staan, de traditionele collectieve gedachte met veel onderlinge solidariteit wordt minder sterk.

Twijfel dus over de vraag of de stelselherziening zal doen waar hij voor bedoeld is; namelijk een eerlijke verdeling. Hier wordt zonder enige kritische kanttekening de -op andere terreinen alom verfoeide- marktwerking geïntroduceerd en omarmd. Bovendien ontbreekt een verwijzing naar de toeslagenaffaire die liet zien hoe een systeem dat op het eerste gezicht in orde lijkt, in verkeerde handen kan ontsporen.

Mensenwerk

Vk Zeker is tot slot dat het oude stelsel niet meer goed functioneerde. Er was voortdurend ruzie over een eerlijke verdeling, hoe hoog moeten de pensioenen zijn, hoe hoog de premie? De methodieken die daarvoor werden gehanteerd, bleken steeds minder bruikbaar.

Er was discussie, er was geen ruzie. Er zaten volgens deskundigen fouten in die oude methodiek, maar het was geen rocket sciene. De fouten kwamen erin als gevolg van omstreden en onder druk genomen politieke beslissingen en hadden gerepareerd kunnen worden, zeggen de tegenstanders van de stelselwijziging. Ondanks die 'fouten' steeg de pensioenpot de afgelopen jaren met vele honderden miljarden naar 1500 miljard, voor een deel met de voet op de rem omdat pensioenfondsen verplicht zijn een deel van hun geld te investeren in overheidsobligaties die niet zoveel opbrengen. Gepensioneerden financieren dus tegen lage rente een deel van de overheidsschuld. Zou in het oude stelsel de waardestijging van aandelen zijn meegerekend dan hadden vermoedelijk de pensioenen gewoon geïndexeerd kunnen worden. Althans: dat zeggen de critici van het overheidsbeleid.

De onbeantwoorde vragen

Vk De vraag blijft of het oude stelsel, dat nog steeds geldt als het allerbeste pensioenstelsel ter wereld, niet met een paar eenvoudige ingrepen gered had kunnen worden. Maar feit is dat alle betrokkenen er, ondanks jarenlange onderhandelingen, niet in zijn geslaagd die eenvoudige uitweg te vinden, waarna de oplossing werd gevonden in complexiteit.

Deze vraag moet de Volkskrant zelf beantwoorden en niet overlaten aan de lobbyisten die zich om hen moverende redenen al jaren inspannen om het nieuwe stelsel (met minder risico voor werkgevers, een politieke premie voor de vakbeweging in de vorm van een vroegpensioen voor zware beroepen, en een worst voor de commerciële pensioenwereld die kan verdienen aan het dichten van pensioengaten die mogelijk ontstaan) er door te krijgen. De Volkskrant onderzocht het niet, maar deinde mee op de muziek van die pensioenlobby en kwam zo niet toe aan een onafhankelijk oordeel over deze vragen: Is dit het beste pensioenstelsel ter wereld? Waarom groeit het vermogen en merken gepensioneerden daar zo weinig van? Waarom moet het beste pensioenstelsel op zijn kop? Wie heeft er belang bij? Welke rol speelde De Nederlandsche Bank bij het mitigeren van kritische geluiden uit de pensioenwereld, waardoor alleen de voorstanders van de stelselwijziging overbleven? Maakte DNB zich bij het aanpakken van die critici schuldig aan belangenverstrengeling bv door financiële bestuurders die het niet met het beleid van de bank eens waren, incompetent te verklaren waardoor ze de financiële wereld moesten verlaten? Welk belang hebben overheid en werkgevers bij deze stelselwijziging? Waarom werden de pensioendeelnemers niet bij de besluitvorming betrokken, behalve via de indirecte lijn van de vakbeweging die zelf het standpunt al in een vroeg stadium had bepaald en alles op alles zette om er deze stelselwijziging door te krijgen? Hoe kan de vakbeweging het verantwoorden dat met zo'n geringe vertegenwoordiging onder werknemers (de organisatiegraad is nog maar 15% las ik) , voor 10 miljoen Nederlanders zulke vergaande beslissingen werden genomen. Waarom werd

gepensioneerden het recht ontnomen om bezwaar aan te tekenen tegen wat er met hun pensioengeld gebeurt? Hoe vaart de commerciële pensioenwereld bij deze stelselwijziging? Waarom is de stelselwijziging überhaupt nodig, terwijl op tal van vragen over hoe dit uitpakt en of de beoogde doelen worden gerealiseerd nog geen of onvoldoende antwoord is gegeven? Waarom liet de Volkskrant het in de aanloop naar deze stelselwijziging afweten en kregen tegenstanders van de wijziging zo moeizaam toegang tot de krantenkolommen? Misschien zijn er op al die vragen overtuigende antwoorden beschikbaar. Ik heb ze niet aangetroffen.

Hoeder van de democratie

Vk Het Nederlandse pensioen is een collectieve voorziening, waarover collectief besluiten worden genomen. De oplossing van NSC, individuen via een referendum laten besluiten over hun pensioenstelsel, past daar sowieso niet bij. Het beroep doen op het eigendomsrecht van de individuele leden ook niet.

Pieter Klok zegt hier dat hij het de Nederlandse gepensioneerden niet toevertrouwt om mee te beslissen over hun eigen geld, een opmerkelijk standpunt van een medium dat er zich op laat voorstaan de hoeder van de democratie te zijn.

Wat is er tegen op twee stelsels naast elkaar?

Vk Het referendum levert bovendien zeer ongewenste resultaten op. Pensioenfondsen worden mogelijk gedwongen om twee pensioenstelsels overeind te houden, waarvan het oude niet goed meer werkt. Bovendien gaan ze weer maanden, zo niet jaren van onzekerheid tegemoet, terwijl ze al hun energie nodig hebben voor de omschakeling naar het nieuwe stelsel.

De Volkskrant kiest hier -zoals wel vaker- de kant van de macht. Wat is erop tegen dat er twee pensioenstelsels naast elkaar bestaan? Wat kost het? Zijn de gepensioneerden mogelijk bereid om die te accepteren? En heeft de Volkskrant onafhankelijk vastgesteld dat het ongewenst is twee stelsels naast elkaar te hebben of wordt hier opnieuw de pensioenlobby nagesproken?

Vk NSC zou zijn energie beter kunnen gebruiken om goed in de gaten te houden hoe het nieuwe stelsel uitpakt voor de verschillende generaties en indien nodig bij te sturen.

Bij de toeslagenaffaire zien we hoe dat in de praktijk uitpakt. Reparatie van de gemaakte fouten kost de gemeenschap miljarden. De toeslagenaffaire heeft heel wat kinderen een onbezorgde jeugd ontnomen. Honderden ambtenaren zijn nog vele jaren (30 jaar volgens sommige prognoses) bezig om de schade te herstellen. Waarom wordt hieruit niet een les getrokken?

De conclusie

Ik ben niet voor of tegen een van de twee stelsels, want kan net als Klok bij de huidige staat van informatie geen oordeel hebben. Maar duidelijk is dat de politiek de gepensioneerden een ongewis traject heeft ingerommeld.

De Volkskrant praat de voorstanders van een stelselwijziging naar de mond, zonder te begrijpen wat die beweren, onderkende niet de ingrijpende gevolgen van de stelselwijziging, gaf deskundigen met een afwijkende mening onvoldoende kans om in de discussie te participeren, zag niet hoe in dit dossier achter de schermen de hazen liepen, koos de kant van de financiële wereld, laat teveel de oren hangen naar de pensioenlobby, had onvoldoende oog voor het belang van gepensioneerden en aankomende gepensioneerden, zag niet dat dit dossier er met veel druk en niet onderbouwde argumenten en ingewikkelde berekeningen werd doorgedrukt, deed onvoldoende aan onafhankelijk onderzoek, accepteert dat tal van belangrijke vragen in dit dossier nog openstaan, heeft daar zelf geen antwoord op, had binnen de eigen redactie

onvoldoende kennis, komt desalniettemin met de vergaande conclusie dat gepensioneerden beter niet kunnen meepraten omdat het anders een puinhoop wordt, raakt nu in dit dossier de weg kwijt, verzaakt zijn taak en had dit hoofdredactionele commentaar derhalve beter achterwege kunnen laten.

TON VERLIND

foto: Screenshot Pieter Klok